هونەری «نمایشکردن» لە شانۆیی دووپێغەمبەر دا *

نووسینی : ڕێباز محەمەد جەزا

(مامۆستا لەپەیمانگای هونەرەجوانەکانی هەڵەبجە)

پوختە:

هونەری *نمایشکردن* بابەتێکی نوێ نییە ، بەڵکو ئەم هونەرە پێشتر هەبووەو ناسراوبووە ، هەروەکو لەم توێژینەوەیەشماندا جەختی لێدەکەینەوە ، بەلاّم لەڕووی تیۆریەوە بەدیاریکراوی بۆ دەستنیشانکردن و پەیوەست بەنمایشی شانۆیی دووپێغەمبەر وەك بناغەیەك لەمیتۆدێکی دیاریکراودا دەیخوێنمەوە کەدواتر لەرێی جیاوازیەکانی نێوان هونەری (ژیانکردن و نمایشکردن)ەوە ، بنەما ڕێکخراوو رۆشنەکانی نمایش دەخەمەبەر باس و خواسی زانستی کە لەو بەرهەمەدا بە ئاشکرا دیاربوون و پەیڕەو کرابوون ،ئەوەی لەم دۆخەدا زانراوە لەدایکبوونی میتۆدی نمایشکردن لە شانۆدا پەیوەستە بە میتۆدێکی دیاری جیهانی وەکو مایرهۆڵد کە لەئێستادا وەك ئایکۆنێکی دیاری شانۆلە جیهاندا گرنگی و کاریگەری خۆی هەیە. ئاشکرایە پێشتر لەکوردستان کەمتر قسەو باسی زانستی لەبارەوە کراوەو ڕەوایەتی دەدرا بەتیویریزەکردنی بەرهەمە شانۆییەکان و زۆرتر وەك هەوڵی تاکەکەسی خوێندنەوە بۆ بەرهەمەکان دەکران کە جیاوازی خوێندنەوەکان لەئاستێکی نزم دابوون لە پەیوەست بە هەندێ قسەی گرنگ و کاریگەر ، ئەوەشی دەوترا تەنها لەکردەی ئامادەکردنی ئەکتەردا بوون و کەمترین قسەی میتۆدی و زانستی بوون ، بەتایبەت بۆکارێکی شانۆیی ئەنجام درابن ، قسەکردنەکانیش زیاتر بە پشت بەستن بە هونەری ژیانکردن بوون و لەسەربنەمای هەستی و ئەو خاڵە دیالەکتیکیەی دەربارەی ڕێبازی هونەری هەبووە و باوبوەو رۆژانە بیستومانە .لە پەیوەندیدا بە ڕێبازی نمایشکردن یان پێشکەشکردن پێشینەیەکی تیۆری تاڕادەیەك لاوازمان هەیە .لەبەرئەوە ئەم مەعریفەیە خزمەتی شانۆکار دەکات ، بەشێوەیەکی بناغەیی لەناسینی سنووری وزەی خۆی لەو تیۆرەدا و لە و قۆناغەی کە خۆی ئامادەکات بۆ رۆڵ بینین یان قۆناغی پێر فۆرمانس ، لەشانۆدا. بەشێوەیەکی گشتی و بەقۆستنەوەی دەرفەتی ئەو مەعریفەیە و کاریگەری و پەیوەندی بەتین لە نێوان شانۆو وەرگر و بەدوایدا خزمەتی ئامانجە بالاّکەی هونەر، پێویستمان بەگفتوگۆی جدی هەیەدەربارەی نمایش لێرە وە ئەم هەوڵە دەخەینە گەڕ لەپێناو تیۆریزەکردن و بەهادانان بۆ بەرهەمە هونەریە ڕەسەنەکان و ڕەخساندنی هەل و مەرجی شانۆیی و گفتوگۆی ڕاستەقینە دەربارەی کارە شانۆییەکان .

کێشەی ئەم توێژینەوەیەو پێویستیەکانی : -

جەدەلێکی زۆر هەیە لە بارەی دابەش بوونی هونەری شانۆدا بۆ دووقوتابخانەی سەرەکی"ژیانکردن ونمایشکردن"، هەروەها مشتومرێکی زۆریش هەیە دەربارەی شێوازی پێرفۆرمانسی نواندن و بەرجەستەکردنی کەسێتی لەسەرتەختەی شانۆ . ئایا رۆڵ لە ناوەوە بۆ دەرەوە دەبێت؟ وەکو ناسراوە بە میتۆدی (ژیانکردن) یان بەرجەستەکردن لە دەرەوە بۆناوەوە کە بە قوتابخانەی (نمایشکردن یان پێشکەشکردن — PRESENTATIN)؟ (1)بەتایبەتی ئەو دووقوتابخانەیە دەگەڕێنەوە بۆ ریشەیەك کە لەچەندین سەدەی مێژوویی شانۆلە جیهاندا درێژ دەبنەوە تائەمرۆ بەجۆرێك ئەم دۆزە نوێ نییە بەلاّم پەیوەستە بە ئامانجی بنەڕەتی شانۆوە ، بەپێی پێویستی و پاراستنی تایبەتمەندی هونەری شانۆیی بە ئاراستەی هونەرە درامیەکانی تر و پیاچوونەوەیەکی جددیکەبەپیاچوونەوەیەکی خێرا بەم باسەدا دەگەینە ئەوەی کەئێمە درەنگ هاتووین و پێویستمان بەهەوڵی لێبڕوانەی دروست هەیە بۆچوونەوە سەر شاڕێی شانۆ بەجۆرێکی ترو بە شێوازێکی تر ئەمە پەیوەستە بەخاڵێکی دیالەکتیکی و روژێنەر لە مێژووی شانۆلە جیهاندا و لەسەدەی بیستەمدا بەتایبەتی و تاکوئێستاش لەکوردستان لە پێناو گەیشتن بە شێوازێکی جیاواز لە ناوچەکەدا و بەردەوامە لەسەر تەختەی شانۆ .

لەگەڵ ئەوەشدا ژیانکردن لەهونەردا تێکەڵەیەکە لەنمایشکردنی دیمەن لەساتی حەقیقی و رۆڵی ئەکتەردا ، هەتا ستانسلاڤسکی خۆی سوودی لە میتۆدی نمایشی وەرگرتووەو هەندێك جار جەخت لەوە دەکاتەوەو ئەو بیرکردنەوەیە ڕەتناکاتەوە (1) لەبەرئەوەی ئەو میتۆدە گرنگی و بایەخی خۆی هەیە. ستانسلاڤسکی لەم ڕووەوە لە ئەزموونی ئۆپەرێتی "لیلی " دا دەڵێت : " لەوانەیە ئەو کارەکتەرەی کە گەڕانی لەسەر دەکەیت لەهەمانکاتدا دەرەکی بێت . بەلاَم هەندێك جار لەوانەیە دەرەوە لە ناو تۆدا بن ، ئەمەش بێگومان باشترین نیە ، بەلاَم لانی کەم ، لەوانەیە ڕێگایەکی شیاو بێت بۆ داهێنان و ئەو ڕێگایە یارمەتی دەربێت لەبابەتە سنوردارەکانی ژیانی رۆڵ ، ... هەرچەندە ستانسلاڤسکی ئەوە دووبارە دەکاتەوە کە(فکر)لە خۆیدا قسەکردنە لەسەر ئەزموونی شانۆی درامی هەروەها ئەوەشی لە شانۆی (ئۆتێلۆ) ی (ولیام شکپیر)دا دیاریکرد ... نمایش وەکو ئەوەی ئێمە سوودی لێدەبینین بۆ یەکەم جار دەگەینە ئەوەی لە نرخ وگرنگی و بایەخی رۆڵی کارەکتەر لە پاراستنی هۆکارەکانی نواندنداو زیان گەیاندن بیرم کردەوە ، ڕێگای داهێنان لەڕێی کارەکتەری دەرەکیەوە و لەوێوە بۆشعووری ناوەکی لەوەدا باشە کە کارەکتەر دێت و پێر فۆرمانسی خۆی دەکات (2) . لێرەدا و تاکو ئێستاش پێویستە ئەکتەر سنوری وزەی خۆی بزانێت لە ڕوو ی هونەریەوە .

ئەمە جگەلە مەودای کاریگەری لەنێوان هونەرو جەماوەردا ، پێویستی بەدرککردنی هەردوو میتۆدو لەنێوانیشیاندا بەوشێوەیەی کەڕوونە و نمایشی شانۆیی دووپێغەمبەر کاری لەسەرکردووە کاریگەرە بەمیتۆدەکەی مایرهۆڵد لە (هونەری نمایشکردن)دا و بەدیاریکراوی کە ئێمە لەم تو ێژینەوەیەدا پێی هەڵدەسین ئەوەیە ، دەبێتە میتۆدی کارکردن لەنمایشداو باوەڕمان وایە ئەم ڕێگایە بۆ دەربڕین زۆرتر تەندروستە بۆداهێنان و خوێندنەوەی ئەوبەرهەمە شانۆییە .

سنووری توێژینەوەکە :

ئەم توێژینەوەیەخۆی گەلێك فراوانەو هەوڵدەدەم بەچەندخاڵێك وزۆر بەکورتی سنورەکەی دەستنیشان بکەم :

1. کاریگەریەکانی میتۆدی شانۆیی(مایرهۆڵد) بەتایبەتی لەچەمکی شێوازاندندا .
2. کاریگەری شانۆی کۆمیدیای(دیل ئارتێ)لە بیناکردنی فۆرمی بەشێکلە کارکتەروماملەکردن لەگەڵ نمایش .
3. خوێندنەوەی رۆژهەلاَتیانە بۆ نمایش .

میتۆدۆلۆجیای توێژینەوە :

ئەم توێژینەوەیە پەیڕەوی لە میتۆدی (وەسفی –شیکاریی) دەکات و پشت دەبەستێت بە شیکردنەوەی نمایشی شانۆیی (دووپێغەمبەر) ومیتۆدی کارکردنی بەرهەمەکە.

★ گرنگی تێگەیشتن لە چەمکی نمایشکردن لەناو سیستمی نمایشدا: -

لەم نمایشەدا لەدایکبوونی ئەو مەنزومەیەی کە نمایشی پێکراوە ناودەبەم بە (system) و زۆر بەخراپی دەزانم کە بەسادەیی لێی بڕوانین و شیکاریی بۆبکەین ، لەبەرئەوەی نمایشی شانۆیی دوو پێغەمبەر بەوپەڕی ئازادیەوە بانگهێشتمان دەکات بەرەو پێرفۆرمانسی ئاوەزی و دەربڕینگەرێتی پەیوەست بە یاسا هونەریەکان و چاکردنەوەی هەڵەتێگەیشتنەکان لەم بیروباوەڕە . هەروەکو ستانسلاڤسکی دەڵێت: " ئازادی هونەرمەند لەوەدایە کەدەیکات ، ئەوەیە کە وادەکات پچێتە ناو ئازادیەکانی تریشەوە " (3) ئەوەش دەربڕینە لەوەی ئازادی داهێنان ، دامەزراوەیە بەو پاڵپشتیانەوە کە پەیوەستن بە یاساکانی ژیان و سروشتی ماددی و رۆحی مرۆڤەوە ، ئەو گەڕانەوەیەش بۆ ڕیشە ڕێکخراوەییەکەی لەوێوە بۆ ڕیشە واقعی و فکریەکەی هونەرمەند

دەگەڕێتەوەوپاشان بۆ پێشینە مێژوویەکەی و ئەو ئاراستەی کە شانۆی جیهانی لەچی سەردەمێکدا و لە چ جۆرە بەرهەمێکی شانۆییدا کاریان لەسەرکردووە وزۆرترین پێگەی کتێبخانەکان جەخت لەوەدەکەنەوە کە ستانسلاڤسکی و مەنزوومەکەی جێگیرن لە ناو کاری داهێنەرەکانی وەکو : " یرمولوفا ، شالیابن ، روسی ، سالڤینی ، دوتسی و زۆری تریش ". هەتا هونەرمەندی تراجیدی ئیتالی تساکونی کەسەردانی کردووە و لەپاریس نووسیویەتی ودەڵێت : " لەوجارەدا فێرت کردم ، زۆر بەڕوونی و پێت وتم : جیاوازی حەقیقی و ساختە- جیاوازی نێوان ژیانکردن و حیکایەت کردن ، گێرانەوەی کاریکاتێریە . ئەوە حە قیقەتەکەیە! وە تێبینیم کرد و سەرنجی ئەو عەبقەریەمدا ڕێك وابوو شتێکی زۆرنا ئاسایی .. بەلاّم ئەوەش بەلای منەوە ناوازە بوو ، گەیاندمی بە تەکنیکێکی نایاب . کامەیە جیاوازیەکە ؟ وەکو ئەو جیاکاریە هەمیشەیی لەنێوانیاندایە کە پێوانە ناکرێت بەوەی لێرەدا ئاسانەو چاکە بۆزەمەنێك"(4) بەتوێژینەوەی ووردی ئەو بلیمەتانە لەهونەری نواندنداو لە زەمەنی خۆیاندا زۆرشت ڕوون دەبنەوە ، ستانسلاڤسکی تێبینی ئەوەی کردووە و گەیشتووەتە ئەو ئەنجامەی کە هۆکارە کۆنەکان مەرجدارنەکرێن ، بەڵکو ڕەتیکردوونەتەوە و بینەرانی تووشی واق ورمان کردووە بە ژیانکردنی قووڵ و خۆڕسکانە ، سەری سوڕماندوون و بە سادەیی و مرۆڤایەتیەکەی کە زۆرجار ستانسلاڤسکی بۆ ریشەی ئەم باسە گەڕاوەتەوە بۆ شانۆی ڕووسی و مەنزوومەکەی و بەشێوەیەکی تایبەتی ئەوەی شانۆی ڕووسی پێگەیشتووە لە کۆتایی سەدەی نۆزدەدا (...)کەواتە جینالۆجیای هونەری شانۆیی کردەیەکی پەیوەستبوونی نێوان ستەیج و هۆڵی شانۆیە لەنێوان هونەرمەند و بینەردا ، لەنێوان نامە نێرو وە رگردایە . ستانسلاڤسکی دەڵێت : " هەتا لەخۆمان تێبگەین ، بەدوایدا لەهونەر تێبگەین و هەستین بە بە دامەزراوەیی کردنی بەرهەمەکە کە مەبەستمان لە داهێنانەکان و ئاماژەکردنە بۆ زەوی ، سروشت ، کەلوتکەی سەرەوەی چڵەکانی درەختێکی نیشتمانە کە ئێمە لەناویدا نواندنی لق و گەلاّکانی دەکەین (...)، هونەرەکەمان بەرامەی شنەی زەوی وبایەکەلەکارەکانی هونەرمەندەڕووسیەکاندا(...)،ستانسلاڤسکی ئەو کرۆکە ئەو لاساییگەرێتیە نیشتمانیەی کەشفکرد، بەوپێیەی، ئەودامەزراوەیە ئاراستەی هونەرێکە،دیمەنسازیە ، ئازاد لەڕوانگەی کەسییەوە ، بۆ ئەکتەری قوتابخانە کۆنەکان کە باوەڕیان وابووە شانۆ زۆرتر پێشکەوتووە کە دووربون لە یادەوەریەکانی ژیان (5). هەرئەم تێگەیشتنانەی دیمەنی جوڵەیەك ، دەربڕینی دیمەن ، مەشاعر ی مرۆیی – هەموویان پێکەوە کاردەکەن لەپێناو دامەزراندنی شێوەیەکدا کە هونەر بێت ، هەتا لە سەدەکانی تردا بە هونەری شانۆ یان داناوە . پچڕینی ئەو چنینە شانۆییە ، و مەشاعری نواندنی پوخت مرۆڤیی زیندووە ، کە ئەوە سروشتیەتی "(6).

پێشتر وادادەنرا کە سەرهەڵدانی مەشاعری مرۆیی عەفەویە لە پێر فۆرمانسی ئەکتەردا ، کە بەدرێژایی کات لە مێژووی شانۆدا – پێش ستانسلاڤسکی – دژ بووە لەگەڵ سروشتی هونەری دیمەنسازی و ڕووخساری دەرەوە و چەشەی گشتی بەرهەمەکەدا . بەلاّم بەنیسبەت ستانسلاڤسکیەوە ، هونەری دیمەنسازی لەوکاتەوە هەتاکو ئێستاش پیشەیە ، بەلاّم لەئێستادا دۆخەکە جۆرێکی ترەو (نمایشکردن – پێشکەشکردن – presentation) و هەتا دەرچوونیش لەو قۆناغە مامەڵەکردنی ڕاستەقینە لەگەڵ مەشاعری مرۆیی ژیانکردنە . هەتا کو ببیتە هونەرمەند – ئەکتەر ، بەتەنها ئەکتەریش نا بۆبەرجەستەکردن ، بەڵکو بەکوشت نەدانی رۆحی زیندوێتی داهێنانت . بەلاّم ئەم بانگەشەیە گێرانەوەیەکی سروشتی نییە و هونەرمەند پێرفۆرمانسێکی حیکایی ناکات بەپێچەوانەی ئەوەوە ، ئەوەی دەمێنێتەوە کەسێکی زیندووی ئازادە لەناو دیمەندا و پێچەوانەکەی مەرجی

شانۆیی دروستکراوە و دوورە لە داهێنان لە ڕێساکانیدا ، لەبەرئەوەی دروستکردن هەرگیز لەگەڵ میتۆدی ستانسلافسکیدا ناگونجێت ، بەڵکو هەمیشە لە ململانێدان (7). لێرەوە ئیتر پێویستی بوونی میتۆدێکی داهێنەرانە دەبێتە پێویستیەکی هونەری و ژیاری و مرۆیی زیندوو .

★ **بەراوردێکی خێرای نێوان قوتابخانەی (ژیانکردن لەگەڵ نمایشکردن) :-**

خاڵی دەستپێکردنی ستانسلافسکی بەئاراستەی کارکردن لە (هونەری ژیانکردن) و جیاوازی کارکردن لەگەڵ(هونەری نمایشکردن) بووەتە شتێکی باوو ئاسایی لە پسپۆڕی شانۆییدا . ستانسلافسکی ئەوەی پەیوەست کرد بە قوتابخانەی فەڕەنسی و بەشێك لە قوتابخانەی ئەڵمانی ، بەڵام ئەمە بەو واتایە نایەت کەهەرگیز نیشتمانی هونەری ژیانکردن ڕووسیی نیەو فەرەنسیە ، بەڵکو ئەم ناولێنانە پەیوەستە بە شانۆکارانی ئەو ولاتەو ئەو هونەرە یان هەرشتێکی تر، بگرە پەیوەستە بەتایبەتمەندێتی هەرهونەرمەندێکەوە . لەم ئاراستەیەوە هونەری (معایشە) بەشێوەیەکی تایبەت و سەربەخۆ سەرهەڵنادات کەلەدۆخی ژیانکردنی حەقیقی ئەکتەردایە و تێکەڵەیەکە لە لەهونەری بەیانکردن و نمایشی دیمەندا ، لەبەرئەم هۆیە ستانسلافسکی وای ڕوانیوەکە پێویستە ئەکتەر سنوری وزەی خۆی لەم ئاراستەیەوە ، بەباشی بناسێت ، هەروەها کاریگەری و مەودای چەندە ؟ لەسەر بینەران و لەهەمان کاتدا ستانسلافسکی درکی بەوەش کردووە کە میتۆد و تەقەنیەی ئەکتەری پیشەیی لەسەر بنەمای گەیشتنە بە بەرجەستەکردنی دەرەوەی کەسێتی و ئەداکردنیەوە لەسەر تەختەی شانۆ (1). بەڵام هونەری نمایشی وێنەی دەرەوەی ڕۆڵ و پێرفۆرمانس جێگیر دەکات کە توێژینەوەی ڕۆڵی ئەکتەر دیاریدەکات ، لەگەڵ مەشاعری دینامیکی لە فەترەی ئامادەکردنی نمایشی شانۆییدا ، لەهەرکاتێکداو هەرجارێکدا کە ئەکتەر پێی هەڵدەسێت . بەڵام لە هونەری ژیانکردندا بەرۆڵی خۆی داواکاری گەلی تری هەیە . داوا لەئەکتەر ناکرێت ئەوە دووبارە بکاتە وە کە ڕاهێنانی لەسەر کردووە بەڵکو بۆهەرجارێك پشت دەبەستێت بەکردەی عەفەوی زیندوو بۆ دروستکردنی ژیانی ڕۆڵ بێگومان لە دۆخی پێدراوی دەقەوە ، کە هاوڕێکە لەگەڵ قۆناغی ئامادەکاری و پرۆڤە . وە مامەڵە لەگەڵ کەسێتی دا بە جۆرێك وەکو ئەوەی یەکەم جاربێت پیشان دەدرێت . ئەم ئاراستەیە زۆرتر نزیکە لەگەڵ چەمکی شانۆ بەوەی کە پێر فۆرمانسی ڕووداوێکی درامیە لەبەردەم بینەران و خەڵکدا . سەرباری ئەم تایبەتمەندیە بەشێوەیەکی ڕوون لە قوتابخانەی ژیانکردنی پێرفۆرمانسی نواندندا بەدیار دەکەوێت کە ستانسلافسکی دایمەزراند(2) . بەڵام قوتابخانەی نمایشی لەوانەیە زیاتر بۆهونەری زەمەن و قۆناغە ئایندەگەریەکان گونجاو بن کاتێك ئەکتەرێك هەڵدەسێت بە کردەی کۆمینکیەیشنی مەشاعر و بیرکردنەوەو ئامادەکردن و توێژینەوەی ڕۆڵ بۆیەك جارو بۆهەتایە ، " بەڵام ڕۆڵ لە قوتابخانەی ژیانکردندا گەشەدەکات و پێشدەکەوێت بەپێی نمایشەکان گەربەر ڕێبرتوارێکی شانۆیی بکەوێت" (.....) و بۆساڵانێکی زۆر ئەمە لەکاتێکدا ئەکتەر پێی کاریگەر دەبێت و تێی دەگات و ئامادەدەبێت لە دۆخەکانی : (کۆمەڵایەتی – سیاسی – ئابوری) دا پێویستە واز بهێنێنت لە ڕۆڵەکانی پێشووتری کە جەماوەر ڕەغبەتیان لێ بووەو کاریگەر بوون پێی . پێویستە ئەکتەر وابزوانێت کە هەرجارێکی نمایش پێویستە بینەران وەکو ئەوە ببینن کە یەکەم جارە دەیبینن . ئەم کردارەش ڕوونادات بە بێ تاقیکردنەوەی شانۆیی "لەم بارەیەوە- ستانسلافسکی - دەڵێت : - جیاوازی نێوان کلاسیکی یەتی درۆزن و

کلاسیکیەتی (حەقیقیدا) بریتیەلە(حەماسەت ، تەکلیف) " (2) ئەم دووئاراستەیە لەهونەری نواندندا لەململانێدان بەدرێژایی مێژووی شانۆ لەجیهاندا . بۆنمونە ئەگەر بڕوانینە دەقی دیالۆگی هاملێت:
" ئەگەر چەند بەیتێکیان پێدان بۆئەوەی لە شار بیخوێننەوە " (4) ئامۆژگاری ئەکتەر دەکات بەوەی کە نابێت تەکلیف و زۆرلەخۆکردنی تیا بێت ، هەتا،گەر، پچینەوە بۆ مێژوویەکی دوورتری شانۆ ، کاتێك ئەرستۆ ئەکتەرەکانی شانۆی گریکی دابەش دەکات ، لەسەر بنەمای پێر فۆرمانس دایدەنێت کەئەو لە کتێبی " هونەری شیعر " ی خۆیدا لە ڕووی نەرێنیەوە ناویان دەنێت : " زۆرلەخۆکردن لە پێرفۆرمانس"دا کەئەوە سیمای نمایشی ئەکتەری ئەو سەردەمە بووەو کەبەرای ئەو – ئامانجی سەرەکی لە تراژیدیادا ئەوەیەکە : " وروژێنەری مەشاعری ترس و شەفەقەیە لای بینەران" کە بە "الکاثارسیس – التطهیر " ناودەبرێت (1).
بەلآم کۆکلین لەگەڵ ئەوەی جەخت لە سەرکەوتوویی هونەری نمایشی دەکاتەوە کەچی دان بەوەدا دەنێت کەئەرکی ئەکتەرە لەهەندێك ساتدا ژیان بکات " پێویستە لەسەر ئەکتەرێك کەدەبێتە" طرطوف" (.....) فعلەن هەلگری هەمان جوڵەو خوو ئیمائات و گوێگرتن و بیرکرنەوەی طرطوف بێت، پاشان پچێتە ناو رۆحی طروف.
ستانسلافسکی تێبینی ئەوەی کردووە بەدرێژایی تەمەنی شانۆ هەمیشە ئاراستەی نوێی نزیك لە بنەماکانی شانۆی هونەری مۆسکۆ سەری هەڵداوە . ئەمەش لە توێژینەوەکانی ستانسلافسکیەوە ڕوون دەبێتەوە ، گەڕانەوە بۆ پێشینەکانی هونەرمەندە مەزنەکان و توێژینەکانیان ئەوانیش دابەش دەکات بۆ دووئاراساتە (هونەری معایشە) و هونەری(استعراض – نمایشی) ، ئەمانەش پەیوەست دەکاتەوە بە بابەتە گشتیەکان و بیری جوانیناسی (Consept) و میتۆدی هونەری (Method). لایەنگرانی قوتابخانەی نمایشی وای دادەنێن کەبەرجەستەکردنی ژیان کردن لەسەر شانۆ واقعیە و کردەیەکی " نا مشهدیە" یان لاوازن لەڕووی (بینرا وو چێژەوە) ، ئاستێکی عادی و سروشتیە . ڕوونتر بڵێین تاکو ئێستاش پێشکەشکردنی تایبەت و جیاواز دەربارەی ژیانی واقعی هەیە – بەشێوەیەکی مەرجی، بەلآم نابێت بیرمان پچێت کەستانسلافسکی دادن بەوەدا دەنێت کە کردەی نمایشیی بۆ قۆناغی ئامادەکاری ڕۆڵ وەکو پێشینەکانی : " شیبکین ، پوشکین ، گۆگۆڵ ، بیلینسکی ، ئەستڕۆڤ ، ." پێشوازیان لە هونەری ژیان کردن کردووە و وایان زانیووە زۆر قوڵە بۆ بەرجەستەکردنی واقعی بنەماکانی دیمەنی واقعی .
مێژوونووس (فلادیمێر برۆکۆ فیف) دەڵێت : " لە هاوینی 1932 و پایزی 1965 برێخت دێتە یەکێتی سۆڤێت بە بانگهێشتی "فوکس" بۆناساندنی شانۆی کرێکاری لە مۆسکۆ بەلآم دەرفەت نابێت پچێتە شانۆی هونەری یان ئەو لیستەوە " . ئەو مێژوونووووسە ئەوەش زیاد دەکات و دەڵێت – بە شاهیدی هاوڕێیەکی برێخت " ریولیکی فایلر" دوای نووسینی کتێبی ئۆرگانونی پچووك بەزەمەنێك وەرگێڕانی کتێبی "وانەکانی ستانسلافسکی لە دەرهێناندا " دەگاتە دەستی و یەکێك لە قوتابیەکانی ستانسلافسکی بانگهێشتی دەرهێنەر " گۆرچاکۆڤ" دەکات . دوای ئەوە برێخت بە بۆچوونەکانی پێشووتری ستانسلافسکیدا دەچێتەوە وەکو لە دیالۆگێك لە کتێبی (تیۆرەکانی شانۆی داستانیدا)باسیکردووە .
لێرەدا تێبینی ئەوە دەکەین برێخت و ستانسلافسکی هاوڕا دەبن دەربارەی " ئامانجی بنەڕەتی و بایەخەکانی " ، تەنها جیاوازی لە میتۆد و پێویستیەکانی گەیشتن بەو ئامانجە جیادەبنەوە ، وە ئێمە باوەڕمان وایە سروشتی بینەرو رۆشنبیریەکەی هونەرمەند ئەوە دیاری دەکەن لەو دوو میتۆدە " المعایشة والاستعراض " دا کامیان

هەڵدەبژێرن بۆ بۆگەیشتن بە ئامانجە بنەڕەتیەکە ، هەروەها باوەڕیشمان وایە ئەم کارە بەدیاریکراوی میتۆدی گەیشتنە بە ئامانجی بنەڕەتی . برێخت دەیەوێت جەماوەرەکەی بیرکاتەوەو بەعەقڵی درك بە مەودای خراپی دۆخەکەی خۆی بکات (کۆمەڵایەتی ، ئابوری ، ڕامیاری) ، کەبە بیرکردنەوە دەست پێدەکات بۆگۆڕینی واقع . ستانسلاڤسکە بەرۆڵی خۆی دەیەوێت بینەرەکەی شعوربکات ، بەشداری بکات بە سۆزلەگەڵ ئەو پاشماوەیەی ڕووداوەکانی سەرتەختەی شانۆ ، کە کردەی هاوبەشیکردن و ژیانکردنە لەو سۆزەوە بەرەو بڕیاردان بۆ پێویستی گۆڕان لە واقعی کۆمەڵایەتیدا (1).

شانۆیی دووپێغەمبەرو خوێندنەوەیەکی نمایشیانە :

لەماوەی ڕابردوودا ، بینەری نمایشی شانۆیی (دووپێغەمبەر) بووین کەبۆماوەی (10)ڕۆژلەبەرواری 13-22-2018ڕۆژانەلەکاتژمێر (5)ی ئێوارە لەهۆڵی ڕۆشنبیریی سلێمانی پێشکەش دەکرا لەنووسینی : سلاڤۆمیر مرۆژیك - وەرگێڕانی : د. فازڵ جاف – دەرهێنانی : ڕێبازمحەمەد – نواندنی هەریە کە لە ئەکتەران : کەمال عەلی ، نەهرۆمحمەد ، چریکە عەبەڕەش ، هاوڕێ کەمال ، میران ئازاد ، هێڤار نەجات ، شنیار ئەبوبەکر ...

من لێرەدا ئەم بەرهەمە وەکو بەرهەمێکی شانۆیی نمایشی دەخوێنمەوەو بەپشت بەستن بەوەی کەلەپێشووتردا باسم کردو گەڕانەوە بۆ ئەو ژێدەرانەی کە دەرهێنەرسوودی لێوەرگرتون ، ئەمە سەرباری سەرنج و تێبینیەکانی خۆم وەك بینەرێك .

وەك سەرەتا گرنگە بزانین بۆتێگەشتن لە نمایشێك پێویستمان بەوەیە کەبزانین بەرهەمێکی شانۆیی لەچی پێکدێت و چۆن کاری تیاکراوە بۆئەم مەبەستەش من بەبیرتانی دێنمەوە نمایشێکی شانۆیی تەواو لە چواربەشی سەرەکی پێکدێت لەوانە : (تیۆر – تەقەنیات ، نواندن ، دەرهێنان) ئەم چوار بەشەش لای هەندێك لەدووبەشی سەرەکیدا چڕدەبنەوە وەکو : (ڕێبازی ئەدەبی و کارکردن لە میتۆدی دەرهێنان) بەدیاردەکەون . کەبەگشتی دەتوانین بڵێین بەرهەمێکی شانۆیی بەبێ ئەو بنەمایانەیان ناتەواون یان لەڕووی هونەریەوە دەتوانین بڵێین کێشەیان هەیە!!

لەم ڕووەوە من باس لەهەموو ئەو وردەکاریانەی نمایش دەکەم بەڵام نمایش وەکو خۆی ئەوەی پێشکەشی بینەرکراوە لەسەرسێ ئاست دەخوێنمەوە کە بریتین لە :

+ کاریگەریەکانی شانۆی ڕۆژهەڵات .

+ کۆمیدیای دیل ئارتێ .

+ میتۆدی ماریرهۆڵد .

وەك سەرەتا پێم باشە لە تیۆری شانۆییەکەوە بێمەناو نمایش لەپێناو ئاگادار بوون لە   ووردەکاری و چۆنیەتی کاری بەرهەمە شانۆییەکە . مەبەستم لە تیۆر لەم نمایشەدا بەکورتی و پوختی هەموو ئەو قۆناغانەیەکە دەکەونە پێش نمایش و پەیوەستن بەدەق تا خوێدنەوەی نمایش بەڵام لێرەدا ئەمانیش چڕدەکەمەوە بۆ دووخاڵی سەرەکی لەبەرئەوەی تەنها باس لەم دووتەوەرەیە زیاتر ناکەم :

تیۆری خوێندنەوەی دەقی نمایشی شانۆیی دووپێغەمبەر

ڕێبازی دەقە ئەدەبیەکەو چۆنێتی خوێندنەوەی دەق   چێتی دەق وەکو شانۆنامە

سەرەتا زۆر بەکورتی : مرۆژیك کێیە؟

مرۆژیك نووسەرێ،ی دوو ڕەگەزە (پۆڵەندی – فەرەنسیە) و لەساڵی 1930لەپۆڵەندا لەدایکبووەولە 2013 لە فەرەنسا کۆچی دوایی کردووە . لەڕووی کاری سیاسیەوە ئەندامی پارتی کرێکارانی یەکگرتووی پۆڵەندی بووە و لەسەردەمی ستالیندا و لەکۆماری پۆڵەندای شعبی و ماوەیەکیش کاری رۆژنامەنووسی کردووە . لەساڵی 1950 وکۆتاییەکانی ئەو ساڵانەدا پەیوەست دەبێت بەکاری شانۆوەو شانۆنامەکانیشی بەگشتی وەکو ڕێبازی ئەدەبی بۆچوونی جیاوازی لەسەر دەوترێت بەگشتی بەم جۆرە یە :

ئەبزێرد   محاکاتی ساخرە   ئازاد لەدەربڕیندا

بەرهەکام لەم بۆچوونانەدەق بخوێنینەوە ، هەڵەناکەین لەبەرئەوەی نووسەر گەلێك فراوانەو دەرفەتی خوێندنەوەی کراوەو (پلوراڵ) مان دەداتێ هەر وەکو (بارت)لە وەصفی (دەق)دا دەڵێت:(دەق فەزایەکی فرە ڕەهەندە (1)گەرلەناونیشانی دەقی شانۆنامەی(دووپێغەمبەرەوە) دەستپێ بکەین دەپرسم بۆئەم ناونیشانە؟ وەڵامەکەی ئەوەیەکەلەڕووی تیۆریەوە چەندین ڕێگاهەیەبۆ هەڵبژاردنی ناونیشانی دەق یەکێکە لەوانە ناوی کارەکتەر ، دیالۆگ ، ڕووداوی سەرەکی ....هتد ناونیشانی ئەم بەرهەمە لەناوی دووکەسایەتی سەرەکی ناو شانۆنامەکەوە هاتوون و تەواوی کێشەکانیش پەیوەستن بەوانەوە کەواتە لەسەر چەند ئاستێك ناونیشانێکی گونجاوو سەرکەوتووە وەك دەق بەلاَم ناونیشان ، واتایەکی سروشتی و ئاینی نیە وەکو دەبیندرێت بە ئەندازەی ئەوەی ناوێکە میتافۆریك و خوێندنەوەو تێگەیشتنی زیاتر هەڵدەگرێت و دەتوانین ووردتر بیخوێنینەوە .وەکو مارسیل پروست دەڵێت : " ژینی ڕاستەقینە ، ژیانێکە کەلەئەنجامدا دووبارە ئەیدۆزینەوە ، دیارو ئاشکرایەو تەنیا فۆرمی ژیان کەلە ڕاستیدا بەئاکام دەگات ، ئەدەبیاتە "(2)بەواتایەکی تر دەق دەتوانێت وابکات جارێکی تر ژیانی ڕاستەقینەی خۆمان بدۆزینەوە ئەمەش دەمانگەیەنێتە ڕاستیەك کە دەرهێنەر هەڵبژاردنێکی گونجاو ڕاستەقینەی بۆدەق کردووەو دەزانێت ودەتوانێت سەرلەنوێ دەق بونیاد بنێتەوە بۆ ئەمەش پێویستمان بەوەیە نیشانەکان و فۆرمی دەقی شانۆنامەکە بناسین لەم ڕووەوە ئەمە وتەیەکی "شەمسی تەبرێزی "م دێتەوەبیر کەدەڵێت وابزانە لاپەڕەیەك ڕووی لەتۆیەو ڕووەکەی دیکە لەیار یان ڕووی لەهەرکەسێك کەهەیە ...ئەودیوەی کەڕووی لەتۆیە خوێندووتەوە ، بەلاَم ئەو دیوەش کەڕووی لەیارە دەبێت بیخوێنیتەوە (3) ئالێرەوە ئیتر من ئەو دیوەدەخوێنمەوە کە پێویستە نمایشی پێبخوێنینەوە ، چونکە ئامانجی نیشانە ناسی ئەدەبی لەکۆتایدا دۆزینەوەی گونجاندنێکە لەنێوان ئەو شتەی نووسەر هێناویەتیە گۆڕێ و ئەوشتەی خوێنەر (وەرگر)تێی گەیشتووە یان تەئویلی کردووە (4). من باوەڕم وایە ئەگەرچی ئەم دەقە رۆژهەلاَتی نیە بەلاَم کاریگەری رۆژهەلاَتیانەی تیا دەخوێنمەوەو ژێدەری ئەم بیرکردنەوەیەشم بۆرۆژهەلاَت پەیوەستەبە (میثیۆلۆجیا- ئەفسانەناسي و ثیۆلۆجیا- ئاین ناسي) وە کە دەڕژێنەناوژیانی تایبەت و گشتیەوە و بارگاوی دەبن بە سیاسەت و ئیتر لێرەوە وەکو ڕەگەزێکی گرنگی دەقی

شانۆنامە پێمان دەڵێت دەق دەبێت چی بێت ؟ وو چۆن دەخوێندرێتەوە ؟ بەواتایەکی تر کاتێك دەقی شانۆنامە بەتاڵ دەبێـەوە لە جادوو ئەفسوونی (ئایین و ئەفسانە) ئیتر واتایەك بۆرۆژهەلاتی بوون نامێنێتەوە و هەردوو ژێدەرەکەش دەبنە "میتافۆر" نەك واتادینیە باوەکەی ، لێرەدا رۆژهەلات بارگاوی دەبێت بە سیاسەت و هەموو ژانرێك تێکەلاو دەکاتەوە بە وان و ئەمەش وادەکات کاتێك دەچینە نمایشەوە بەجۆرێك بیخوێنینەوە کە نزیك بێت لەخوێندنەوەکانی تیۆرێکی شانۆی بۆدەق و رێبازی دەق دەچێتە ناو میتۆدیکارکردن و دەبێت لەنمایشدا بەدوای نهێنیەکانی تری خوێندنەوەدا بگەڕێین کەبەبڕوای من خوێندنەوەی دەرهێنەر خوێندنەوەیەکی دوولایەنەیە لەنمایشدا یەکەمیان بریتیەلە تێگەیشتنێکی رۆژهەلاتیانە وەك تاك بۆدەق . لەهەمان کاتدا ، دیوەکەی تری بریتی دەبێت لە خوێندنەوەیەکی جیهانیانەو دوورکەوتنەوەلە تێگەیشتنی لۆکالی بۆدەق . ئەمەش وادەکات هەم بۆ وەرگی رۆژهەلات ئاسان بێت لەپرۆسەی تێگەیشتندا و هەم کارێك دەکات لەئاستە گلوباڵ و جیهانیەکەشیدا دانەبەزێتە چینەکانی خوارەوەی تێگەیشتن و نزیك بوونەوە لە تێنەگەیشتن و بەد حالی بوون . ئەمەش لەو بۆچوونەی دەرهێنەری جیهانی " مایرهۆلد" نزیکە کەدەڵێت : " ئاسانە دەرهێنەر ببێتە نووسەر" من ئەم تێگەیشتنە دەگوازمەوە بۆنمایشی شانۆیی دووپێغەمبەر کەپێم وابێت دەتوانین لەسەر ئەو بنەمایەی کە مرۆژێك کاری لەسەر کردووە ، ئازادی تەعبیرکردن ، دەتوانین جارێکی تر دەقی نمایش بخوێنینەوە بەبێ ئەوەی نووسەر وەلانێنین و هەمان هەلۆێستی نووسەر و دەرهێنەر لەم بەرهەمەدا بەئاشکراو بەڕوونی بخوێنینەوە. لێرەوە وەکو پێویستیەك دەچمە سەرئاستیکی تری نمایش .

خوێندنەوەی سینۆگرافیای نمایشی شانۆیی "دووپێغەمبەر": (٭)

خوێندنەوەو تێگەیشتنی من بۆنمایش بەجۆرێکە کە مامەڵکردنێکی خوێندنەوەیکی فەلسەفی هەیە لەبەرئەوەی بینەری دیمەنەکان بەتەنها تێ ڕانامێنن بەڵکو داهێنانیش دەکەن گەر بەزمانی مایرهۆلد قسەبکەین دەبنە داهێنەری چوارەم .

من لێرەدا سینۆگرافیای نمایش بەدوو هێڵی گشتی دەخوێنمەوە ئەوانیش بریتیتن لە :

لەڕووی کاریگەری میتۆدی کارکردنی دەرهێنەرەوە — لەڕووی:" فەزای بینائی"یەوە

<u>لەتەوەری یەکەمیاندا</u> : کەدەچینە نمایش و یەکەم بەرکەوتنمان دەبێت لەگەڵ دیکۆری نمایشدا ، بەبێ دوودلی و گومان هەست بە کاریگەریەکانی (میتۆدی مایرهۆلد) دەکەین و دەمانباتەوە بۆئەو پێشینە تیۆریە بەهێزەی کە دەقی پێ خوێندراوەتەوە و لە دیکۆریشدا ڕەنگی داوەتەوەو دەرهێنەر مامەڵەیەکی سیمبولێکی لەگەڵ کردووەو بەبێ ئەو تێگەیشتنەش لەمەبەست دووردەکەوینەوە .

<u>لەتەوەری دووەمیاندا</u> : دووجۆر مامەڵەکردنم لەگەڵ فەزای بینائی بیردەکەوێتەوە:

ئەوانیش لەیەکەمیاندا : وتەکەی یونسکۆیە کە دەڵێت : ئەو مەساحەیەلەسەر شانۆ کە هاوکاتە لەگەڵ ساتە شانۆییەکە . بەڵام **لەدووەمیاندا** : پەیوەست بە میزانیسێن و دیمەنە شانۆییەکانەوە لە ڕووی مێژووییەوە .

ئەمەش بۆچوونی بەشێك لە بیریارنی بواری ئیستاتیکام دەخاتەوە یاد وەکو : "لانجەر و کازیرەرو میرشائیلیاد وهتد ...." کەبە "معبد- پەرستگا" ناوی دەبەن و بەشێکی تریش لە بۆچوونەکان باوەڕیان وایە کە پەیوەستە "بەگریك –یۆنانی کۆن" و دروشمە ئاینیەکان و ئۆرکسترا و کۆرس و شوێنی سەربڕینەکان. کەئەمەش جگەلەوەی هارمۆنیەك دەداتە نمایش ونزیکمان دەکاتەوە لەمیتۆدی کاری مایرهۆڵد کە مامەڵەکردنی لەسەر ئەم ئاستە پەیوەستە بەچەمکی "دینامیك" کە لەوەوە ئەم کارکردنە دەخوازێت لەمامەڵەکردن لەگەڵ فەزادا .

+ ئەم مامەڵەیەش جۆرێك بوو لە بەستنەوەی ڕاستەوخۆی "دیکۆر" بەناوەرۆکی دەقی شالنۆنامەکەوە کەئەو هەستە پرچێژو بەرزەی دەبەخشیە بینەر ، لەبەرامبەر نمایشی شانۆییدا دانیشتووە و ئەمەش لەنێوان "دەرهێنەرو سینۆگرافدا" دابەشدەبێت کەبە هوشیاری و بە پێشینەیەکی هونەری و میتۆدیانە ئاگاداری لایەنی پراکتیکی نمایش بوون .

+ ئەمەجگەلەوەی بەکارهێنانی "تەور" وەکو یەکەیەکی ناونمایش چەند لەجیهانی نووسەر نزیکی کردینەوە و ناکرێت لابرێت یان بگۆردرێت بە کەرەستەیەکی جێگرەوەی تری وەکو چەقۆ یان کێردیسەربڕین ،لەبەرئەوەی لای مرۆژیك بەدەرلەوەی لەزۆرێك لەشانۆنامەکانیدا بەکاری دێنێت ، چەندین واتای قورسی لەگەڵ خۆیدا هێناوەتە ناونمایش کە دەکریێت ، تەئویلاتی هەمەجۆری بکرێت. هەم لەڕووی " میثۆلۆجی- ئەفسانەناسی" و هەم لەڕووی مێژوویی و بەتایبەتی سەردەمی" ستالین" و هەتا وەکو "پیشە "کە لە دارو ئاسنیش پێکدێت ، وەرگر دەتوانێت لای خۆیەوە هەمووواتاکانی ئەو بەکارهێنانە دەوڵەمەندە بخوێنێتەوە .

+ هەروەها لەمامەڵەکردن لەگەڵ ڕووناکی : لەنمایشی شانۆیی دووپێغەمبەردا ، هەمان ڕووناکی ناو هۆڵ بوو کە جگە لەوەی وەزیفەی ڕووناکی بێ لایەنیەکی تەواوی هەبوو لەنمایشدا واتە ئەرکی بینراوەکانی لەخۆگرتبوو وەکو خۆی وڕوون پیشان دانیان . ئەمەش زۆر لە وتەیەکی جاك ئەیلول دەچێت کە لەکتێبی"تەکنۆلۆجیاو سەرەرۆیی سەردەم " دا دەڵێت : "ئەوکۆمەڵگا نوێیەی خەریکە لێی نزیك ئەبینەوە و چاوەڕێی وێرانکاریەکانی ئەکەین ، بەهۆی نامرۆیی بوونە ترسناکەکەیەوە لەپێشی ئەو تارماییەوەیە ، ..(1)جادەبێت خوێنەر ئەوەی لێ ڕوون بێت چەند تیۆری و زیرەکانە مامەڵە لەگەڵ ڕووناکیدا کراوە بەجۆرێك گەربمانەوێت دەتوانین چەندەها نمونە لەم جۆرە تێگەیشتنانە بۆبەڵگە ڕیزبکەین کە دەرهێنەر باش لە کێشە کە تێگەیشتووەو دەزانێت چۆن مامەڵە بکات .

+ دەربارەی مامەڵەکردن لەگەڵ موزیك کەبەشێکی گرنگی نمایشەکە بوو دەتوانین بڵێن لەتیۆرەکەی مایرهۆڵدا گرنگی زۆر دراوەبە موزیك و جێگەیەکی دیاری هەیە و دەبێت دەرهێنەری بینای نمایشێکی باش بکات و ئەرکەکەی خۆی بزانێت و بناسێت(2)چونکە ئێمە مامەڵەیەکی دوولایەنەمان هەیە لەگەڵ موزیك لەیەك کاتدا ، کەبریتین لە :

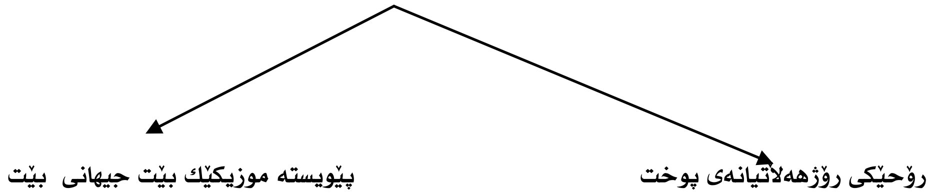

ئەمەجگەلەوەی پێویستە موزیك چێژی هەبێت و یارمەتی دەربێت بۆ كەشفی جەوهەری ناوەكی بەبێ ئەوەی معاناتی هەبێت (1) كە موزیك ئەوكارەی كردوو توانی ئەركەكەی بەسەركەوتوویی لەو ڕووەوە جێبەجێ بكات ، ئەڵبەتە ئەوەندەی پەیوەست بێت بەئێمەی وەرگرەوە كەلەڕاستیدا كەسێكی پسپۆڕ لەوانەیە بەجۆرێكی تر ئەم تێگەیشتنە دەربرێت كە زۆرجیاواز بێت لەم تێگەیشتنەی من .

+ جل وبەرگی نمایشی شانۆیی دووپێغەمبەر : پەیوەندی جل و بەرگی شانۆیی قوڵترە لەو تصوراتانەی كەلەژیانی ئاساییدا هەن ، كەم ڕێك دەكەوێت "كەسێتی " بەرجەستەبكرێت بەشێوەی نمایشی و بایەخ بە جل و بەرگ نەدرێت ،ئەمەش وادەكات كارەكتەرەكە بەهێزتربێت لەوەی كەهەیەودەردەكەوێت (1)ئەمەش بەدووجۆر مامەڵەی لەگەڵ دەكرێت ولەسەر دووئاست :

ئاستی یەكەم : جل و بەرگی مێژوویی و پابەند بوون بەسەردەمەكانەوە .

ئاستی دووەم : مامەڵەی فەنتازی و مۆدێرن . (2)

لەبەرئەوەی هەموونمایشێك پێویستی بەهەڵبژاردنی شێوازی جل و بەرگ و كاركردنی تایبەتی هەیە یان نەخشەی ئامادەكراو بەجۆرێك شایستەبێت بۆكارەكتەر و ئەمانیش یان لەڕێی جل وبەرگی ئامادەكراوەوە دەبێت یان لەرێی نەخشەی تایبەت و دروستكردنیەوە دەبێت ....

نمایشی شانۆیی دووپێغەمبەر : مامەڵەی ڕاستەوخۆی لەگەڵ جل و بەرگی مێژوویی نەكردووە بەڵام دەتوانین بڵێین بەبێ سوودیش نەبووە بۆنمونە هەردووكارەكتەری " دكتۆر وپرۆفیسۆر" مامەڵەیەكی لەگەڵدا كراوە زیاترلەڕووی ڕەنگەوە و هەم لە نەخشەیاندا جۆرێك لەپابەند بوونی ئەفسانەیی و لەهەمان كاتدا فەنتازی و جل و بەرگی شاعیرەكەش كە تەواومۆدێرنەو جیاوازە لەجل و بەرگی ئەوانی تر كەجگەلەكەسایەتی وەسی كە زۆ ر سروشتی بوو بەجۆرێك هیچ تایبەتمەندیەكی نمایشی پێوەنەدەبیندرا كە بەبەراورد بەجل و بەرگی یاوەر كەهەم سروشتی دەینواند و هەم سەردەمیانەبوو بەڵام جیاوازیەكی ئەوەیە كە نەببوەڕێگر لەبەردەم جوڵەی ئەكتەردا .

+ شانۆیی دووپێغەمبەر لەپەیوەست بە ئارایشتدا دووجۆر مامەڵەكرابوون :

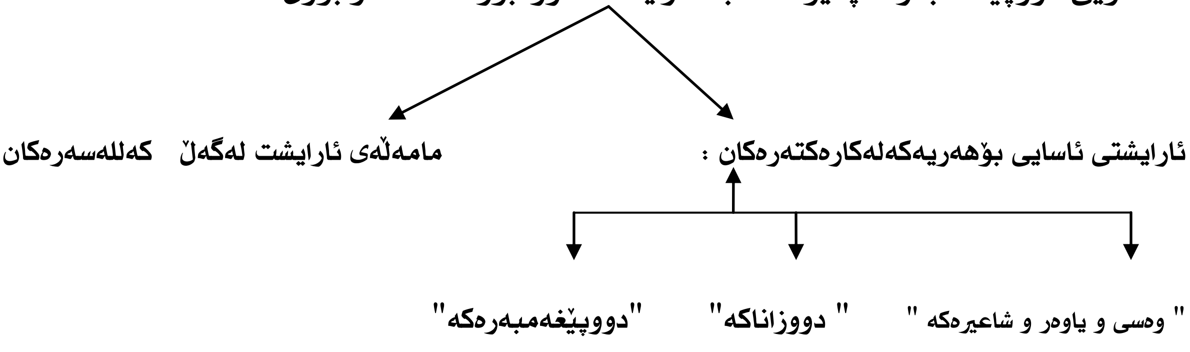

★ **خوێندنەوەی نواندن لە نمایشی شانۆیی "دووپێغەمبەر"دا :**

میتۆدی كاری نواندن لەم نمایشەدا ، بەپێی ئەو پرەنیبپانەی كەكاری لەسەركراوە سێ بنەمای گرنگ و سەرەكیە و بریتین لە :

شێوازاندن | کۆمیدیای دیل ئارتێ | شانۆی رۆژهەڵات

بۆهەریەکە لەکارئەکتەرکان | دکتۆروپرۆفیسۆر | جوڵەی دووبارەی وەسی و یاوەر

ئەوکارانەی کە لەسەر پرەنسیپی "شێوازندن " ئەنجام دەدرێن واتە: "بارزکردنی تەواوی هۆکارەکانی دەربڕین و پێکهاتەی ناوەکی ئەوبەشە یان ئەو پەردەیە ، واتە هۆکاری دەربڕینی تازە " هەروەکو مایرهۆڵد دەڵێت : " ئەکتەر توخمی سەرەکیە لەسەرتەختەی شانۆ ، هەمووئەوانەی تر کەدەکەونە دەرەوەی ئەو کەمتر گنگن " (1) هەروەها دەشلێت : " پێویستە هەمووکەرەستەکانی سەرشانۆ لە خزمەتی ئەکتەردابن و ئەکتەربیان قۆزێتەوە بۆببینەر "(2) بەگشتی دەتوانم بلێم بونیادی کەسێتی پشت بەچەند بنەمایەکی گرنگ دەبەستێت بۆنمونە فۆرم لە ناوەرۆکەوە دێت ومەرجیەو مستقیمە و داهێنەرانەیە لە خەیاڵی بینەردا وزیندووی دەکاتەوە و سکونی قوڵی تێدایە وجوڵەکانی دینامیکین و پشت دەبەستێ بە پلاستیکای ناتەبا دەبەستێت و نەحتیەلەجەستەدا(3) ئەمە جگەلەوەی دەسەڵاتی هەیەبەسەر نەفس و زەینی گۆڕاوەکاندا و لەهەمان کاتدا گونجاون و توانای تشخیص و بینیی دروستیان هەیە . ئەوەی لەنواندا شیاوی قسە لەسەر کردن و گفتوگۆی جددیە نمایش دابەش کرابوبەسەر دووبەشی سەرەکیدا ئەوانیش :

ئەوکەسێتیانەی لەناوسیستمی کاردا بوون | ئەوکەسێتیانەی لە دەرەوەی سیستم بوون

ئەوانەی لەناو سیستمەکەدا بوون ، توانیبویان رۆڵەکانیان بەرجەستە بکەن و وەرگر هەست بەجیا بونەوەیان نەکات ، بەلاًم ئەوانەی کەلەدەرەوەی سیستم بوون وەك نمایش کێشەیەکیان نەبوو بەلاًم پێوەیان دیاربوو کە جێکرابوونەوەو نواندنیان نەدەکرد بەتایبەتی لەکاتی بێژانی دیالۆگەکاندا ، چونکە ئەکتەری ئەم جۆرە نمایشانە پێویستیان بە قوڵ بونەوەی سایکۆلۆجی و بەکارهێنانی دەنگ نیە کەبەقورگ بوترێن بە ئەندازەی ئەوەی پێویستە بەجوتە لێو بوترێن و پێشکەش بکرێن . بەلاًم سەرنجی من بۆکۆی نواندن و نمایش لەچەند خاڵێکدا چڕدەکەمەوە ئەوانیش:

1. نەبوونی جوڵەی زیادەو عەفەوی ..
2. نواندن ، بەرێتمی پێشکەش دەکران ..
3. دۆزینەوەی چەقی فورسایی هەریەکەلە کارەکتەرەکان .
4. ئەمەجگەلەوەی بەگشتی ، جێگیربوون .

دەتوانم سیستمی ئەنجامدانی جوڵە بەم جۆرە چڕبکەمەوە :

هەمووئەوانەش بە هۆی "قولّنەبوونەوەی سایکۆلۆجی و دابڕان و ئەنجام نەدانی پەرچەکرداری دەرونی یەوە جێبەجێ دەکران " ئەم خوێندنەوانەش پێمان دەڵێن کەبۆچەشەی کاری نواندن و ئەکتەرەکان زۆرگرنگە وەرگر لەوەتێ بگات کەپێویستە چەند کارێك بکات ئەوانیش :

1. پێویستە ئەکتەر هەست بکات لەسەر شانۆیەو ئەو هەستەش بگوازێتەوە بۆبینەران .
2. مامەڵکردن لەگەڵ سینۆگرافیای قەبەو زەبەلاح دا ناکرێت لەم جۆرەنمایشانەدا .
3. فەزاوەکو پێویستی دەبێت بخوێندرێتەوە .
4. ئەمەش دووجۆر لە پێویستی بۆداهێنان دێنێتەدی بۆ :

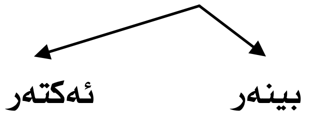

بەلاّم دواتر ئەم چەمك و بەکارهێنانە تەنیانابن و تێکەڵاو دەبن بە مێژووی شانۆو لەفۆرمی کەسیتیەکاندا ڕەنگ دەدەنەوەو دەتوانین بیخوێنینەوەو تێگەیشتن بەرهەم بهێنین و بەتێکەڵکردنیان لەگەڵ کۆمیدیای دیل ئارتێ ، پرەنسیپی چێژ و تشویق بەرز دەبێتەوە لەنمایشدا و دەبنە هۆی ئەوەی بەبێ ئەوەی لە ئاستی نواندن دابگرنە خوارەوەو لەسیستم دەرپچن ، پرمان دەکەن لە هونەر .

+ لە کۆتاییدا دەبێت بێینە سەرکاری دەرهێنەر و پرۆسەی دەرهێنان ، بۆئەوەی دڵنیابینەوەلە وەی کەپێشتر قسەمان لەبارەوەکردون و نهێنیەکانی کارەکە یەکالأبکەینەوە ئەوانیش وەکو لەسەرەتاوە باسم کردن دەرهێنەر مامەڵەی لەگەڵ زۆرێك لەگەڵ توخمەکانی نمایشدا کردووەو ئەمەش پێویستی بەدووبارەکردنەوەی قسەکانی پێشووم ناکات تەنها بەخێرایی هەوڵی ڕوونکردنەوەی دەدەم بەم جۆرەی خوارەوە :

یەکەم : کاری دەرهێنەرو مامەڵکردنی لەگەڵ دەق :

لەڕووی چیرۆك و بینای درامی و کەسێتیەکانەوە ، بەشێك لەدەقی نەبردووەتە ناو نمایش کەبەوچوونی من پەویەندی بەو ڕووداوانەوە هەیە کەلۆکاڵین و پەیوەستن بە جوگرافیایەکی دیارکراوەوەو دەرهێنەر پشتی بەکردنەوەی دەق بەستووە بە ئاستە یونڤێرساڵیەکەی کەئەمەش والەمنی وەرگر دەکات کە بڵێم : لەگەڵ ەوەی دەرهێنەر توانی بیری نووسەر سەرکەوتوانە بگوازێتەوە بۆنمایش بەلاّم وەکو ئەمانەتی زانستی دەبوو ئاماژەی بۆبکردایە .

دووەم : کاری دەرهێنەرو مامەڵەکردن لەگەڵ سینۆگرافیا :

بەگشتی کاری دەرهێنەر لەمامەڵەکردن لەگەڵ سینۆگرافیادا تەنیاو لەخۆوەنیەو پەیوەیتەبەکاری سینگراف و هاوکارانی ترەوە کەمن لێرەدا لەبەر قوڵی کارەکەو زۆری بوارەکەتەنها ئاماچە بۆهەندێك خاڵ دەکەم لەوانە :

أ. هارمۆنیەت لەفەزای شانۆدا، بەشێوەیەکی ئەکادیمی و میتۆدیانە و بەرهەمدار و وەك بەشێك لە فەزای بینائی مامەڵەی لەگەڵدا کرابوو کەپێشتر ڕوونم کردووەتەوە .

ب. بارستەو فیگۆرو ڕەنگ و تۆن ، جگەلە سیما ڕۆژهەلأتیەکان ، کاریگەری میپۆلۆجی پێوەدیاربوو کە پڕخەیاڵ و کاریگەر بوون .

سێیەم : کاری دەرهێنەرو مامەڵەکردن لەگەڵ ئەکتەردا :

دەرهێنەرمامەڵەیەکی تازەو هەمە جۆری کردبوو کەدەکرێت ئەویش بەچەند خاڵێك ڕوون بکەمەوە :

أ. تەحەکوم کردن بە نەفس و زەبتکردنی گۆڕدراوەکان – میزانسێن .

ب. گونجاوی لە میتۆدی کاردا .

ج. ڕێکخستن : وەکو بنەمایەکی گرنگی کۆپۆزشنەکان .

د. توانای تشخیص و نمایشکردن ی بینینی دروست .

کەدەتوانین لەڕووی تیۆریەوە بەم هێلکاریە کاری دەرهێنەر و مامەڵکدرن لەگەڵ توخمە پێکهێنەرەکانی نمایشدا بەم جۆرە چڕ بکەینەوە :

دورکەوتنەوەی دەرهێنەر لەمامەڵەی سایکۆلۆجی پەتی .

پەیڕەوی کردن لە میتۆدی قوتابخانەی نمایشکردن

سەرقاڵبونی دەرهێنەر بە دۆزینەوەوئاشکراکردن و گەیاندنی بیری نووسەر

چۆنیەتی پێشکەشکردنەکەی نمایش بەشێوەی نمایشی نەك ژیانی

پرۆسەی دەرهێنانی بەدووشێواز بەئەنجام گەیاندووە :

یەکەمیان : بینای درامی

دووەمیان : پێشکەشکردن – نمایشکردن

کەبەم جۆرە دەردەکەوێت دەرهێنەر ، شارەزاییەکی باشی دەربارەی میتۆدی نمایش هەیەو توانی بەرهەمێکی شانۆییمان پێشکەش بکات و مانۆڕێکی هونەری بەرزبێت .

بەکورتی :

دەرهێنەری نمایش کۆششی کرد لەم هونەرە دا لەپێناو ئەوەی : " هەموو پرسیارە عەقڵیەکان ، مەترسیدارن بۆئەوەی لەدڵی مرۆڤدایە " وەهەستاوەبەوەی وەزیفەی شانۆی گرێ داوەبە : پەروەردەی بینەر ، کردنەوەی چاوی بەڕووی بیرە نمونەیەکاندا کەبنەماکانیان کلتوری مرۆڤایەتین وهی گەل خۆیەتی کە هونەرمەند باوەڕی پێیەتی .(....) کاری دەرهێنەرو پرۆسەی دەرهێنان گرنکیەکەی لەوەدا بوو کە مامەڵەیەکی دروستی لەگەڵ میتۆد و قوتابخانەی نمایشدا کردبوو کەلەڕووی زانستیەوە بایەخ و تایبتمەندی هەیە لەچاو ئەونمایشانەی کەئێمە پێیان ڕاهاتووین ، ئەم توێژینەوەیەش لەپێناو ئەرشیفکردن و تیۆریزەکردنی نمایشدا بوو کە دەتوانم بڵێم ئێمە لەم جۆرە بەرهەمانەمان نەبووە یان زۆرکەم بوون جگەلەو بەرهەمانەی کە دکتۆر فازڵ جاف کردونی . کاری منیش جگەلە خوێندنەوەو ڕەخنەکردنی هەوڵێکیشە بۆ بەکلتورکردنی بینین و بەرززاگرتنی بەرهەمە شایستەو هونەریەکان .

لیستی سەرچاوەو پەراوێزەکان :

1) دەقی نمایشی شانۆیی (دووپێغەمبەر) ، نووسینی : سلاڤۆمیرمرۆژیك، وەرگێڕانی : د. فازڵ جاف ، 2016

2) موئەیەد هەمزە ، ستانسلاڤسکی لەنێوان : هونەری ژیانکردن و نمایشکردن لەشانۆدا ، ئا: ڕێبازمحەمەدجەزا ، گۆڤاری تیاتەر (گۆڤارێکە تایبەت بەهونەری شانۆ –بەڕێوەبەرایەتی هونەری شانۆی هەولێر تایبەت بە فستیڤاڵی نێودەوڵەتیی شانۆ لەهەولێر) دەریدەکات ، ژمارە(3)دیسەمبەری 2017ل42
(3)هەمان سەرچاوە ل44
(4)هەمان سەرچاوەل44
(5) هەمان سەرچاوەل45
(6) هەمان سەرچاوەل45
(7) هەمان سەرچاوەل46
(8)هەمان سەرچاوەل46
(9) بەشێك لەزنجیرە وانەكانی : ڕێباز محەمەد جەزا ، لەپەیمانگای هونەرەجوانەکانی هەڵەبجە- بەشی هونەری شانۆ – بۆساڵی خوێندنی 2017-2018
(10) ستانسلاظسكى ، قسطنطين ، حياتى فى الفن ، ترجمة : مؤيد حمزة ، دار الجور ، القاهرة 2006 ص108
(11) موئەیەد هەمزە ، ستانسلاڤسکی لەنێوان : هونەری ژیانکردن و نمایشکردن لەشانۆدا ، ئا: ڕێبازمحەمەدجەزا ، گۆڤاری تیاتەر48و49
(12)هەمان سەرچاوەل 51
(13) (مايكل باين) ، قرأة المعرفة (مقدمة عن بارت ،فوكو، اتوسير)، "دانا سردار" ،وزارة الثقافة والاعلام ، 2001 ص16
(14) بابەك ئەحمەدی ، پێکهاتەو ڕاڤەی دەق کتێبی یەکەم ، وەرگێرانی : مەسعوود بابایی، لەبلاًوکراوەکانی سەنتەری لێکۆڵینەوەی فیکری و ئەدەبی نما –زنجیرەی (36)چاپی یەکەم ، هەولێر 2004ل3
(15)هەمان سەرچاوە ل7
(16) هەمان سەرچاوەل8
(17) بەشێك لەزنجیرە وانەكانم:(پەیمانگای هونەرەجوانەکانی شەهید جەعفەر/کۆیە)، ساڵی خوێندنی:2007-2008
(18) ئەریك فرۆم ، چارەنووسەکانی مۆدێرنە (کۆمەڵێك تێکستی وەرگێڕاو)، وەگێڕانی : محەمەد حسێن ، لەبلاًوکراوەکانی خانەی چاپ و بلاًوکردنەوەی چوارچرا زنجیرەی (99)چاپی یەکەم ، 2007ل96
(19)http://www.uobabylon.edu.iq/uobcoleges/lecture.aspx?fid=13&lcid=36574
(20)http://www.uobabylon.edu.iq/uobcoleges/lecture.aspx?fid=13&lcid=36574
(21) فرانك م. هوايتج، المدخل الى الفنون المسرحيه ، ترجمه : "كامل يوسف ، الدكتور رمزى مصطفى ، بدرالديب ، درينى الخشبة ، محمود السباع " ، مراجعة : " حسن محمود ، سعيد خطاب " ، تقديم : سعيد خطاب ، الناشر : دارالمعرفة – القاهرة مع مؤسسة فرانكلين للطباعة والنشر –نيويورك 1970ص267
(22)http://www.uobabylon.edu.iq/uobcoleges/lecture.aspx?fid=13&lcid=36574
(23)http://shanokar.com/?p=5397
(23) سەردار مەحمود– صيغ الاداء التمثيلى فى عرض المسرحى الكوردى–رسالة ماجستير غير منشورة ، ص69-70

تێبینی :

1/ (ئەم توێژینەوەیە لە 2018/5/6 دا ، پێشکەشکراوەلە :دانیشتنێکی ڕەخنەییدا لە لەدەزگای رۆشنبیریی جەمال عیرفان).

2/وەرگێڕانی پوختەی ئەم توێژینەوەیە: ئارام قانع